

CZU : 373.2.037

**MODALITĂȚI DE REALIZARE A DEMERSULUI DIDACTIC LA EDUCAȚIA FIZICĂ
ÎN GRUPELE MIXTE ÎN INSTITUȚII PREȘCOLARE**

Maria MIHAILOV, lector superior universitar
Elena ZOLOTARIOV, conferențiar universitar, doctor
(Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți)

The Summary:

The present article reflects the problem of education and physical training of preschool children in

mixed groups. It is difficult to achieve these objectives in such groups because the teacher is forced to work according to the curricular of two or three ages concomitantly. The article reveals the practical ways of optimizing the process of physical training in mixed groups in terms of the selection of exercises in accordance with curricular requirements and level of physical readiness; the organization of children for each type of exercises; differentiation of physical effort according to age and level of children's physical readiness.

Problema educației și instruirii preșcolarilor în grupele mixte este de mare actualitate deoarece numărul lor, mai ales în localitățile rurale crește din an în an. În acest context dezvoltarea și implementarea eficientă a curriculumului preșcolar la compartimentul „Educația fizică” prin introducerea unor schimbări inovative în metodologia organizării și desfășurării demersului didactic este o problemă importantă deoarece asigură calitatea învățământului.

Educația fizică ca parte integrată a procesului instructiv-educativ în grădinița de copii are o contribuție majoră în realizarea unor obiective de maximă importanță socială. Totodată, realizarea eficientă a acestor obiective în grupele mixte este dificil de obținut deoarece pedagogul este nevoit să lucreze concomitent după curricula a 2-3 vârste, în condițiile lipsei unui ghid metodologic.

Specificul educației și instruirii copiilor în grupele mixte determină necesitatea stabilirii formelor optimale de formare a deprinderilor și priceperilor motrice, dezvoltarea calităților fizice, formarea unei motivații lăuntrice, stimulate în așa fel, încât să se ajungă la autodezvoltare, autoeducație în domeniul vizat.

În diferite perioade istorice ale dezvoltării societății ideea organizării procesului instructiv-educativ în grupele formate din copii de vârste diferite se afla în atenția savanților. M. Batebiev menționează, că instruirea în grupele mixte în unele cazuri se utiliza din motivul, că nu erau cunoscute alte modalități de organizare a procesului de transmitere a valorilor social-culturale tinerii generații, în alte - din motivul lipsei cadrelor didactice, sau finanțării corespunzătoare. Actualmente, în învățământ se valorifică ideea organizării procesului instructiv-educativ în grupele mixte, care asigură utilizarea mijloacelor, modalităților adecvate capacităților individuale ale fiecărui copil, pentru realizarea maximă a potențialului lui, creând condiții favorabile pentru stabilirea contactelor interpersonale, autoafirmare, asimilarea diverselor roluri sociale. (3)

Ideile instruirii în grupele mixte sunt promovate în sistemele pedagogice bine cunoscute: Dalton-plan, Iena-plan, Școala M. Montessori, pedagogia Waldorf, pedagogia S. Frene, etc. La temelia acestor sisteme stau trei principii: libertății, independenței și colaborării, realizate de pe pozițiile pedagogiei umaniste. Această tehnologie dispune de posibilități enorme pentru realizarea învățământului orientat spre personalitate în măsură mai mare decât sistemul tradițional. Organizarea muncii în comun a copiilor de diferită vârstă în cadrul aceluiași grup, permite celor mici de a imita modelele comportamentale ale celor mari, care la rândul său au posibilitatea de a manifesta responsabilitate pentru alți, a evolua în calitate de lider. Copii învață nu numai unul cu altul dar și unul de la celălalt. Cel mai bun dascăl - e elevul din aceeași clasă, dar de vârstă puțin mai mare (2).

Conștienți de faptul, că interinfluența pozitivă în procesul instruirii reciprocă a copiilor de diferite vârste este un adevăr, găsim totuși de cuviință să menționăm că faptul prezenței copiilor de diferite vârste în aceeași grupă nu garantează productivitatea interacțiunii și comunicării. Pentru facilitarea procesului de învățare reciprocă în grupele mixte sunt necesare eforturile pedagogului direcționate spre organizarea activității în comun a discipolilor (1).

În procesul activităților de educație fizică împărțirea copiilor de vârstă diferită în subgrupe este necesară. Numărul subgrupelor se va stabili, reieșind din componența reală a copiilor după vârstă. În opinia V. Șebeco, N. Ermac, V. Șişkina pentru ore de educație fizică este rațional să divizăm grupa în două subgrupe. O subgrupă se va organiza din copiii de aceeași vârstă, care prezintă un efectiv mai mare (de exemplu o subgrupă este formată din copiii de vârstă mare). Altă subgrupă mai puțin numeroasă va fi formată din copii de altă vârstă (mijlocie). Dacă, în grupă sunt copii și de vârstă mică, atunci la activități ei vor fi încadrați în subgrupa de vârstă adiacentă(4).

La stabilirea conținutului didactic al activităților se va reieși din ceea ce știu, pot și, dimpotrivă, ce nu știu copii din fiecare subgrupă de vârstă. De aceea materia prevăzută pentru fiecare activitate trebuie să includă ceva nou și totodată să fie accesibilă și interesantă pentru copii de vârstă respectivă, să conțină însărcinări a căror realizare necesită gândire activă, pricepera de a îmbina cunoștințele însușite cu reprezentările nemijlocite despre fenomenele realității înconjurătoare.

Credem rezonabil să menționăm de asemenea și faptul, că în cadrul activităților de educație fizică în grupele combinate întregul proces de însușire a conținutului curricular va reflecta concomitent diferite etape ale învățării: cu copiii unei subgrupe se studiază materia nouă, altei subgrupe i se propun însărcinări pentru consolidarea deprinderilor, în timp ce copiii din a treia subgrupă lucrează de sine stătător.

La activitățile, ce prevăd însărcinări diferite pentru subgrupe, educatoarea va avea grijă să se mențină consecutivitatea necesară a procesului de instruire referitor la fiecare subgrupă.

Pentru a sporii randamentul activităților de educație fizică în grupele mixte pedagogul va acorda atenția deosebită:

- selectării exercițiilor în conformitate cu cerințele curriculare și nivelul pregătirii copiilor;
- modului de organizare a copiilor în fiecare tip de exercițiu;
- diferențierii efortului fizic pentru fiecare subgrupă.

Selectând exercițiile fizice vom lua în considerație nu numai aria deprinderilor motrice, dar și obiectivele majore în corelație cu vârsta: la cei mici - formarea interesului, dorinței de a se ocupa, la vârsta mijlocie - obținerea exactității, corectitudinii executării acțiunilor motrice, la cei mari - dezvoltarea inițiativei motrice, independenței.

Deprinderile de orientare în spațiu la copiii mici sunt insuficient dezvoltate, de aceea în partea introductivă a activității de educație fizică nu vom utiliza regrupări complicate, de exemplu mers răzlețit cu aranjarea ulterioară în coloană. În această verigă sunt bine venite următoarele tipuri ale mersului: obișnuit, pe vârfuri, cu ridicarea înaltă a genunchilor, cu pas adăugat. Acțiunile motrice se pot varia prin schimbarea poziției brațelor - la mijloc, la ceafă, la spate, lateral. Aceste acțiuni sunt accesibile pentru copiii mici și în același timp interesante pentru cei mari. La fel sunt atractive exerciții imitative, de exemplu: „...Mai întâi vom merge ca șoriceii, apoi ca elefanții...” - mers pe vârfuri în alternare cu mers pe toată talpă; „...Acum vom deveni ursuleți...” - mers cu pas obișnuit în alternare cu mers cu legănare laterală. Cu mare interes copiii realizează însărcinările care stimulează manifestarea calităților fizice. De exemplu, mers cu evidențierea fiecărui pas cu bătăi din palme dezvoltă simțul ritmului; mers în semigenuflexiune pentru copii mari, ținând de mână cel mic, dezvoltă echilibrul; exercițiul „Unde e prietenul tău?” - copiii mari, mișcându-se răzlețit se opresc, cei mici găsesc prietenul său mare - ceea ce contribuie la formarea deprinderilor de a se orienta în spațiu.

Selectând exerciții de dezvoltare fizică generală vom elabora complexe de exerciții cu și fără obiecte, însă în cadrul unei activități vom folosi obiectele numai de un tip; de exemplu numai panglici, stegulețe, sau cubușoare. Cercurile și bastonul de gimnastică nu sunt accesibile pentru copiii mici, pe când jucăriile sunătoare creează un dezechilibru psihologic la cei mari. Aceste obiecte pot fi folosite în lucru cu copii în cadrul activităților organizate separat, sau în cadrul activității motrice de sine stătătoare. Îndeosebi sunt interesante și utile exercițiile pe scăunele, banca de gimnastică, cât și exercițiile în perechi (copilul de vârstă mare cu cel mic).

O deosebită atenție se va acorda selectării exercițiilor de bază. Deosebirea între nivelul formării priceperilor și deprinderilor motrice la copii de vârstă mică și mare este enormă, de aceea în scopul organizării raționale a activităților, vom selecta exerciții de același tip, modificând în conformitate cu vârsta gradul de complexitate ale acestora, de exemplu, copii mici - rostogolesc mingea unul altuia, mijlocii - rostogolesc mingea între obiecte plasate la distanța 1,5-2m, cei mari rostogolesc mingea pentru a doborî popice.

În cadrul activității comune, nu orice joc dinamic este eficient. Sunt binevenite acele jocuri care pot fi modificate astfel încât acțiunile motrice să fie accesibile pentru ambele vârste. De exemplu, în jocurile „Gâște-gâște”, „Noi suntem copiii veseli”, „Mâța și șoriceii”, „Vrăbiuțele și motanul”, fără a schimba esența jocului putem modifica distanța alergării, tipul alergării. În jocuri „Carășii și știuca”, „Căluții”, „Capcana”, vom repartiza rolurile astfel, ca copiii din prima subgrupă să fie șoriceii, cei din subgrupa a doua vor forma capcana. În același timp jocuri de tipul „Vulpea și reata”, nu pot fi utilizate în cadrul activităților comune, deoarece nu este posibil să încadrăm concomitent toți copii în desfășurarea jocului, deoarece copiii mici nu pot alerga în debandadă cu echivare, dar în jocul „Lupul în șant” săriturile în lungime cu elan nu sunt accesibile copiilor mici.

Organizarea bine chibzuită a copiilor este o condiție foarte importantă pentru asigurarea densității motrice a activității. În partea introductivă a activității copii vor fi aranjați în coloană câte unu, sau doi (în față - copii de vârstă mare, cei mici se simt mai încrezuți mișcându-se după cei mari, sau în coloană câte doi - cel mic cu cel mare, în acest caz copii mici vor fi aranjați din partea stângă, pentru ca cei mari să se miște în cadrul mersului, alergării pe cerc exterior).

Exercițiile de dezvoltare fizică generală copii vor efectua fiind aranjați în 2-3 coloane (o coloană vor forma copiii mici și una sau două - cei mari, încheietorul coloanei din subgrupa mare, va deveni conducătorul echipei mici).

Executarea mișcărilor de bază se va realiza prin utilizarea diverselor procedee de organizare a activității de exercsare: frontal, în grup, individual. Alegerea procedurii are loc în dependență de obiectivele înaintate pentru realizare, complexitatea tehnică a exercițiilor, pregătirea copiilor, prezența utilajului necesar. Dacă se va preconiza efectuarea exercițiului de echilibru, cu gradul diferit de complexitate pentru fiecare vârstă, se va aplica procedeul în flux, (fiecare vârstă aparte) astfel, ca să fie posibil de a acorda ajutor celor mici. La fel se vor

schimbă și condițiile pentru efectuarea exercițiului: pentru copii mari lungimea băncii de gimnastică - 4m, înălțimea - 30-40 cm; pentru copii mici - înălțimea 20cm, lungimea 2m.

La promovarea jocului dinamice pot fi utilizate două variante:

1. Pentru fiecare subgrupă vom selecta jocuri diferite. În acest caz se va promova jocul numai cu subgrupă mică, copii mari continuă să se exerseze în efectuarea exercițiului de bază, după efectuarea mersului sau acțiunii de joc copiii mici pleacă de la activitate, cu cei mari se promovează jocul dinamic care corespunde vârstei.
2. Dacă se promovează un joc comun, după 2-3 repetări ale acestuia copii mici pleacă de la activitate, copii mari continuă să se joace.

O atenție sporită în cadrul activităților de educație fizică se va acorda dozării efortului fizic, componentelor de bază ale acestuia – numărului de exerciții, dozării lor, stării emoționale a copiilor, condițiilor de realizare. Eforturile pedagogului vor fi direcționate spre modificarea acelorași exerciții pentru copii de diferite vârste în așa mod ca ele să devină accesibile pentru fiecare subgrupă în cadrul activității comune. De exemplu: în partea introductivă a activității de educație fizică, la executarea mersului în coloană câte unu vom urmări ținuta corpului, tehnica executării, dându-le copiilor mari indicații: „capul sus, privirea înainte, pasul ferm” etc. În același timp, pentru ca climatul psihologic și emoțional să unească toți copiii, vom utiliza însărcinări, care vor permite de a implica și pe cei mici, de exemplu: „.. Mai întâi vom merge după cei mari, dar când voi lovi puternic în tamburină – vom merge după cei mici...” Lungimea pasului la copiii mici este mai mică de aceea copiilor mari vom propune să meargă în direcția opusă pe vârfuri, sau cu pas alăturat. Această modalitate permite de a varia caracterul acțiunilor: copiii mari pot să meargă cu pas gimnastic, în genuflexiune, pe călcâie, cei mici - cu pas obișnuit.

Elaborând un complex de exerciții de dezvoltare fizică generală vom selecta până la cinci exerciții, asemănătoare după caracterul acțiunilor, structură, dar diferite după complexitatea tehnică. De exemplu, copiii mari ridicând brațele în sus, se ridică pe vârfuri, în timp ce copiii mici ridică numai brațele în sus; copii mari se apleacă, ating vârfurile, fără a îndoi picioarele în genunchi, cei mici execută îndoirea corpului cum pot.

Referințe bibliografice:

1. Pereteatcu M. Educația și instruirea copiilor în grupele mixte. Chișinău: Lumina, 1994, p.119.
2. Батербиев М., Мировой и отечественный опыт разновозрастного обучения // Школьные технологии: Науч. – практ. журн. для учителей. 2008, №1, с. 65-79.
3. Батербиев М., Психолого-педагогические основы разновозрастного обучения // Школьные технологии: Науч. – практ. журн. для учителей, 2005, №4, с. 22-25.
4. Шебеко В., Ермак Н., Шишкнна В. Физическое воспитание дошкольников. Москва Академия. 1997,с.185.